Zákon o Občanských tribunálech

Návrh zákona č. 24 podle seznamu zákonů Fóra lidu – prováděcí zákon k Občanské ústavě ČR (OIPD)

Fórum lidu · pracovní návrh ze dne 27. 10. 2026

Postavení návrhu: Zákon provádí čl. 88 a 92 Občanské ústavy: 14 tribunů lidu, kteří chrání občany před zneužitím veřejné moci, přijímají jejich podněty, shromažďují důkazy, předvolávají veřejné služebníky k veřejnému slyšení a podávají návrhy na trestní a kárné řízení a na odvolání. Volbu tribunů upravuje volební zákon (č. 2). Vychází z autorových Východisek (bod 35), Hlavy 1 (čl. 12) a z programu OIPD („Konec zločinu“) na forumlidu.cz/oipd. Schvalují jej občané v referendu.

NÁVRH

ZÁKON

ze dne …….. 20..

o Občanských tribunálech

Občané České republiky se v referendu usnesli na tomto zákoně:

ČÁST PRVNÍ – ZÁKLADNÍ USTANOVENÍ

§ 1 – Předmět úpravy

Tento zákon upravuje podle Občanské ústavy České republiky (dále jen „ústava“) postavení, pravomoci a postup tribunů lidu a Občanských tribunálů.

§ 2 – Poslání

Občanské tribunály chrání občany před zneužitím veřejné moci, rozkrádáním veřejného majetku a selháním veřejných služebníků (čl. 88 odst. 1 a 2 ústavy). Nesoudí a netrestají; zjišťují pravdu, zveřejňují ji a předávají věci těm, kdo o nich podle ústavy rozhodují.

ČÁST DRUHÁ – TRIBUNI LIDU

§ 3 – Volba a odvolání

(1) Občanské tribunály tvoří 14 tribunů lidu, po jednom za každý kraj. Tribuna volí rozhodující občané kraje na 4 roky podle volebního zákona a mohou jej kdykoli odvolat (čl. 88 odst. 1 a čl. 29 ústavy).

(2) Funkce tribuna je neslučitelná s jinou funkcí ve veřejné službě. Před nástupem do funkce tribun odstraní střet zájmů a podá veřejné majetkové přiznání (čl. 85 ústavy).

(3) Tribun skládá do rukou předsedy Senátu slib: „Slibuji, že budu chránit občany před zneužitím moci, nestranně, pravdivě a bez ohledu na osoby, a že za svou činnost ponesu osobní odpovědnost.“

§ 4 – Sídlo a kanceláře

(1) Sídlem Občanských tribunálů je budova Senátu (čl. 88 odst. 1 ústavy). Každý tribun má kancelář ve svém kraji, kde přijímá občany nejméně dvakrát týdně.

(2) Každý tribun si může vybrat ve veřejné soutěži nejvýše 5 spolupracovníků; společnou kancelář tribunálů tvoří nejvýše 20 zaměstnanců. Spolupracovníci nemají rozhodovací pravomoc.

(3) Rozpočet Občanských tribunálů je samostatnou kapitolou státního rozpočtu; nikdo jej nesmí krátit kvůli jejich zjištěním.

§ 5 – Nezávislost

(1) Do činnosti tribunálů nesmí nikdo zasahovat (čl. 88 odst. 4 ústavy). Tribun není vázán pokyny a odpovídá jen občanům svého kraje.

(2) Tribun je povinně pojištěn a za svou činnost odpovídá osobně (čl. 84 ústavy). Za zveřejnění pravdivých zjištění nesmí být postižen.

ČÁST TŘETÍ – PODNĚTY

§ 6 – Kdo a jak

(1) Podnět může tribunovi podat každý, a to osobně, písemně, elektronicky nebo prostřednictvím systému EVORAS. Podnět se týká zneužití pravomoci, rozkrádání veřejného majetku nebo selhání kteréhokoli veřejného služebníka, včetně soudců, státních zástupců, policistů, ministrů a ředitelů institucí veřejné služby (čl. 88 odst. 2 ústavy).

(2) Podnět vyřizuje tribun kraje, kde k jednání došlo nebo kde má podatel bydliště; věc celostátního významu může tribun předložit tribunálu jako celku.

(3) Tribun do 30 dnů sdělí podateli, jak s podnětem naložil. Odloží-li jej, uvede důvod.

§ 7 – Ochrana oznamovatele

(1) Na žádost podatele se jeho totožnost utají; prozradit ji lze jen s jeho souhlasem nebo rozhodnutím soudu.

(2) Nikdo nesmí být postižen za to, že podal podnět v dobré víře. Veřejný služebník, který oznamovatele postihne, se dopouští zneužití moci (čl. 92 ústavy).

ČÁST ČTVRTÁ – ŠETŘENÍ

§ 8 – Oprávnění tribuna

(1) Tribun shromažďuje důkazy. Instituce veřejné služby, územní celky a jejich služebníci jsou povinni mu do 15 dnů poskytnout požadované spisy, údaje a vysvětlení a umožnit mu vstup do úředních prostor (čl. 88 odst. 4 ústavy).

(2) Domovní prohlídku, odposlech ani jiný zásah do soukromí tribun provést nesmí; může o ně požádat policii, která postupuje podle čl. 81 odst. 3 ústavy.

(3) Tribun má přístup i k utajovaným informacím, je-li to pro šetření nezbytné; zachovává o nich mlčenlivost.

§ 9 – Veřejné slyšení

(1) Tribun může předvolat veřejného služebníka k veřejnému slyšení; ve věci celostátního významu předvolává tribunál usnesením nadpoloviční většiny tribunů. Předvolaný je povinen se dostavit a vypovídat; odepřít výpověď může jen z důvodů, které dává trestní řád (čl. 88 odst. 3 ústavy).

(2) Slyšení je veřejné a přenáší je Veřejná služba informační; senátoři a soudci Ústavního soudu se jej mohou účastnit s právem být slyšeni (čl. 88 odst. 4 ústavy).

(3) Kdo se ke slyšení bez vážného důvodu nedostaví, může být předveden policií na příkaz soudce; za nedostavení mu na návrh tribuna uloží soud pořádkovou pokutu až do výše jeho měsíčního platu, kterou platí osobně.

§ 10 – Zpráva o šetření

Výsledek šetření tribun zveřejní ve zprávě, v níž uvede zjištěné skutečnosti, důkazy, jména odpovědných služebníků a jejich vyjádření. Služebník, jehož se zpráva týká, má právo, aby jeho vyjádření bylo zveřejněno v plném znění.

ČÁST PÁTÁ – NÁVRHY

§ 11 – Trestní věci

(1) Zjistí-li tribun podezření z trestného činu, podá státnímu zastupitelství návrh na zahájení trestního řízení s důkazy (čl. 88 odst. 2 ústavy).

(2) Státní zastupitelství sdělí tribunovi do 30 dnů, jak s návrhem naložilo, a každé 3 měsíce jej informuje o průběhu. Odloží-li věc, může tribun žádat přezkum podle zákona o soudnictví a vězeňství.

(3) Zneužití ústavy, zákona nebo veřejné funkce pro osobní, skupinové nebo cizí zájmy proti občanům (čl. 92 odst. 1 ústavy) se posuzuje jako trestný čin zneužití pravomoci úřední osoby podle trestního zákoníku; za úřední osobu se považuje každý veřejný služebník. Promlčecí doba neběží po dobu, kdy služebník funkci zastává (čl. 92 odst. 2 ústavy).

§ 12 – Kárné věci a odvolání

(1) Tribun může podat návrh na zahájení kárného řízení proti soudci, státnímu zástupci nebo jinému veřejnému služebníku podle zákona, který kárné řízení upravuje.

(2) Tribun může zveřejnit odůvodněný návrh na odvolání voleného veřejného služebníka v systému EVORAS postupem podle § 28 odst. 2 volebního zákona; referendum se vyhlásí, podpoří-li návrh petice v počtu podle zákona petičního a o referendech a anketách (čl. 22 ústavy).

(3) Hrozí-li, že služebník bude ve výkonu funkce pokračovat v trestné činnosti nebo ničit důkazy, může tribun navrhnout soudu, aby mu dočasně pozastavil výkon funkce; o návrhu rozhodne soud do 7 dnů. Pozastavení trvá nejdéle do rozhodnutí o odvolání nebo do pravomocného skončení trestního řízení.

§ 13 – Náhrada škody

Zjistí-li tribun škodu způsobenou veřejným služebníkem, oznámí ji Veřejné službě správní, u územního celku jeho úřadu, které nárok uplatní postupem podle § 11 zákona o veřejných služebnících a jejich platech; neučiní-li tak do 60 dnů, může žalobu jménem poškozeného státu nebo územního celku podat tribun.

ČÁST ŠESTÁ – TRIBUNÁL JAKO CELEK

§ 14

(1) Tribuni se scházejí jako tribunál nejméně jednou měsíčně v budově Senátu; zasedání je veřejné. Ze svého středu volí na 1 rok mluvčího, který nemá vůči ostatním žádnou nadřízenost.

(2) Tribunál projednává věci celostátního významu, sjednocuje postup tribunů a každý rok zveřejní zprávu o stavu zneužívání moci v republice.

(3) Tribunál může doporučit Veřejné službě kontrolní kontrolu kterékoli instituce a podávat Parlamentu podněty ke změně zákonů.

ČÁST SEDMÁ – PŘECHODNÁ A ZÁVĚREČNÁ USTANOVENÍ

§ 15 – Přechodná ustanovení

(1) Tribuni lidu se zvolí do 1 roku od účinnosti ústavy (čl. 122 odst. 2 ústavy); tato lhůta platí i tehdy, nabude-li tento zákon účinnosti později.

(2) Agenda Kanceláře veřejného ochránce práv přechází na Občanské tribunály dnem nástupu tribunů do funkce; zaměstnanci kanceláře mají přednost ve veřejných soutěžích podle § 4 odst. 2.

§ 16 – Zrušovací ustanovení

Zákon č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů, se zrušuje dnem nástupu tribunů do funkce.

§ 17 – Účinnost

Tento zákon nabývá účinnosti dnem vyhlášení výsledku referenda, jímž byl přijat.

DŮVODOVÁ ZPRÁVA

A. Obecná část

1. Účel zákona

Tribuni lidu jsou „hlídací psi“ občanů. Kdo se setká se zneužitím moci, nemusí se spoléhat na to, že instituce prošetří samy sebe: obrátí se na voleného tribuna svého kraje, který má přístup ke spisům, může předvolat kohokoli k veřejnému slyšení a předat věc státnímu zastupitelství, které mu musí odpovídat.

2. Vazba na OIPD a texty autora

- **Východiska, bod 35:** Občanské tribunály řeší zneužívání pravomocí a kriminalitu veřejných služebníků; 14 tribunů lidu, jeden za kraj – § 3, 6.
- **Hlava 1 OIPD, čl. 12:** stíhání zneužití pravomocí VS a dočasná izolace viníků do řádného soudu – § 11, 12 odst. 3.
- **Program OIPD (Konec zločinu):** 14 tribunů lidu volených občany – § 3.
- **Východiska, bod 40:** vymáhání škod způsobených veřejnými služebníky – § 13.

3. Doplnění a odchylky

Téma	Autor	Návrh	Důvod
Dočasná izolace viníků	tribunál „izoluje“ viníky do soudu	jen pozastavení funkce rozhodnutím soudu (§ 12 odst. 3)	Zbavit svobody nebo funkce může jen soud (čl. 81 ústavy, presumpce neviny čl. 80 odst. 3).
Odvolání na návrh tribuna	neuvedeno	návrh se zveřejní, referendum na základě petice (§ 12 odst. 2)	Čl. 22 ústavy.
Veřejný ochránce práv	neuvedeno	agenda přechází na tribuny (§ 15)	Dvojí instituce by byla nadbytečná.

4. Soulad s ústavou a étosem

Zákon naplňuje čl. 22, 29, 81, 84, 85, 88 a 92 ústavy. Odpovídá étosu: není moci bez odpovědnosti, nikdo nestojí nad zákonem, pravda patří občanům.

5. Dopady

Kancelář tribunálů (14 tribunů, nejvýše 70 spolupracovníků a 20 zaměstnanců) bude zhruba stejně nákladná jako dosavadní Kancelář veřejného ochránce práv, kterou nahradí.

B. Zvláštní část

K § 1 a 2: Poslání tribunálů.

K § 3 až 5: Volba, sídlo, kanceláře a nezávislost tribunů.

K § 6 a 7: Podněty a ochrana oznamovatelů.

K § 8 až 10: Šetření, veřejné slyšení, zpráva.

K § 11 až 13: Návrhy na trestní a kárné řízení, odvolání a náhrada škody.

K § 14: Tribunál jako celek.

K § 15 až 17: Přechodná ustanovení, zrušení a účinnost.

Zdroje: Občanská ústava ČR (OIPD), čl. 22, 29, 80, 81, 84, 85, 88, 92, 122 (forumlidu.cz/oipd/navrh-ustavy); Fórum lidu – OIPD: Východiska (body 35, 40), Hlava 1 (čl. 12), program „Vraťme moc lidem“; seznam zákonů (č. 24); zákon č. 349/1999 Sb.